

نقش اقدام پژوهی در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان از دیدگاه دبیران دوره متوسطه اول شهرستان قرچک

عبدالرضا شیرکوند * / سمیرا ذوالفقاری ** / سمیه ذوالفقاری ***

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش اقدام پژوهی در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، از دیدگاه دبیران دوره‌ی متوسطه اول شهرستان قرچک در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع زمینه‌یابی (پیمایشی) می‌باشد. جامعه آماری شامل ۴۷۵ نفر از دبیران دوره‌ی متوسطه اول شهرستان قرچک است که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، تعداد ۲۱۷ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته با ۲۴ سؤال در مقیاس لیکرت می‌باشد. تعیین روایی با اعتبار صوری و ضریب پایایی، با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمده است. به منظور توصیف داده‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون خی دو نیکویی برازش، t تک متغیره، فریدمن و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. بنابر نتایج تحقیق از دیدگاه دبیران دوره‌ی متوسطه اول شهرستان قرچک، با انجام اقدام پژوهی توسط معلمان مؤلفه‌های شش گانه رشد و توسعه حرفه‌ای معلم شامل ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی، کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس، تمایل به انجام کارهای تیمی و گروهی، مهارت استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی،

* کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، مدرس دانشگاه فرهنگیان پردیس زینبیه شهرستان پیشوا، نویسنده مسئول:

kimya93@chmail.com

** کارشناس ارشد نرم افزار کامپیوتر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیکی تهران، معلم آموزشگاه حضرت خدیجه

(س) شهرستان قرچک.

*** کارشناس ارشد فناوری اطلاعات شبکه‌های کامپیوتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تفرش، معلم آموزشگاه حضرت

خدیجه (س) شهرستان قرچک.

تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم از طریق مطالعه و تحقیق و آشنایی با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان، در معلمان تقویت شده و موجبات رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان را فراهم می‌نماید. همچنین مؤلفه‌ی ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان، با میانگین ۳/۹۶، بیشترین تأثیر را بر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان داشته و از این نظر در رتبه‌ی اول و مؤلفه آشنایی با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان، با میانگین ۲/۸۹، کمترین تأثیر را بر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان داشته و در رتبه‌ی ششم، قرار دارد. همچنین بین نظر دبیران دوره متوسطه اول با رشته‌های تحصیلی مختلف، از لحاظ آماری، تفاوت معناداری وجود ندارد و تمامی دبیران دوره متوسطه اول در مورد تأثیر این ۶ مؤلفه بر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، دیدگاه مشترک و یکسانی دارند.

واژگان کلیدی: اقدام پژوهی، رشد و توسعه حرفه‌ای، آموزش و پرورش، معلمان، پژوهش.

مقدمه

یکی از دغدغه‌های کارگزاران و سیاست‌گذاران آموزشی و مجریان برنامه‌های درسی گسترش پژوهش به ویژه پژوهش مشارکتی درون مدرسه و کلاس است، از این رو پژوهش عملی و کاربردی در به اجرا در آوردن برنامه‌های درسی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. این پژوهش‌ها بیشتر بر مدرسه و کلاس درس متمرکزند و می‌کوشند معلمان را بیش از پیش در تصمیم‌گیری‌های مربوط به شیوه‌های بهبود کیفیت آموزشی مدارس مشارکت دهند. اقدام پژوهی^۱ به عنوان یکی از مهم‌ترین منابع شناخت و آگاهی انسان‌ها نقش مهمی در توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان داشته است. اقدام پژوهی در آموزش و پرورش به عنوان یکی از مهم‌ترین عرصه‌ی فعالیت معلمان نقش برجسته‌ای دارد. معلمان برای توسعه‌ی حرفه‌ای خود ناگزیر باید در ابعاد گوناگون با اقدام پژوهی ارتباط برقرار کنند. به این دلیل که توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان عبارت است از فرآیندها و فعالیت‌های طرح ریزی شده به منظور افزایش دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای معلمان تا این که بتوانند موجب بهبود یادگیری دانش آموزان شوند. به زعم پتر سنگه بازسازی مدارس با گسترش مهارت‌های بازبینی عملکردها و واکاوی پیش فرض‌های ذهنی معلمان و مشارکت آن‌ها در تبیین آرمان، کسب آگاهی و توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان ممکن است (نعامی، ۱۳۹۲) که این مهم از رهگذر اقدام پژوهی میسر است. این پژوهش کیفی، از جمله مهم‌ترین روش‌های پژوهشی معلم محور است که برای توسعه‌ی دانش و آگاهی درباره‌ی ماهیت تعلیم و تربیت، موضوع درسی و تدریس به کار گرفته می‌شود و کوششی است که می‌خواهد بین پژوهش به عنوان وسیله‌ای برای آگاهی و دانستن و عمل آموزش رابطه‌ی ارگانیک برقرار کند. همچنین الگوی عملی بازبینی مداوم الگوهای ذهنی و بازاندیشی مشارکتی عمل کارگزاران آموزشی و الگویی مؤثر برای بهبود مستمر آموزش در مدرسه محسوب می‌شود. لذا از آن جا که بهبود کیفیت آموزش و پرورش نیازمند افزایش توانایی حرفه‌ای معلمان است، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در پرورش، رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان انجام پژوهش خود آنان در کلاس درس می‌باشد. لیبرمن به نقل از سیف (۱۳۸۹)، لازمه پرورش حرفه‌ای معلمان را مشارکت آن‌ها در پژوهش‌های حین عمل، بازخورد و بازاندیشی‌های برگرفته از تجربیات همکاران در گفت و گوهایی چند جانبه و حرفه‌ای می‌داند. بر این اساس، موضوع پژوهش حاضر بررسی نقش اقدام پژوهی در رشد و توسعه حرفه‌ای

معلمان از دیدگاه دبیران دوره متوسطه اول شهرستان قرچک در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ می‌باشد. در واقع مسئله کانونی پژوهش که نگارنده در جستجوی یافتن پاسخی برای آن برآمده، این است که «آیا انجام اقدام پژوهی می‌تواند باعث ارتقاء مؤلفه‌های شش گانه رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، شوند؟ و ترتیب تأثیر گذاری اقدام پژوهی بر روی هر یک از مؤلفه‌های رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، چگونه است؟» در باب اهمیت و ضرورت اقدام پژوهی در رشد و توسعه حرفه‌ای معلم می‌توان گفت در دیدگاه معلم به عنوان پژوهنده، اقدام پژوهی به مثابه رشد حرفه‌ای معلم قلمداد می‌شود، زیرا موجب بهبود قضاوت حرفه‌ای وی می‌شود و در نتیجه آن، خرد عملی او یعنی قابلیت انتخاب بهترین گزینه‌های ممکن در مواجهه با امور چالش برانگیز، پیچیده و خاص تقویت می‌شود (الیوت، ۱۹۹۱). این همان دانش حاصل از تأمل در عمل است که دونالد شون بر آن تأکید کرده است و همچنین مشخصه اصلی اقدام پژوهی می‌باشد، دانشی که از عمل جداشدنی نیست. بنابراین می‌توان گفت که انجام اقدام پژوهی، مناسب‌ترین راه برای رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان و نوعی آموزش حین خدمت است که نوآوری و دانش افزایی معلمان را سبب می‌شود و رشد و بالندگی عمومی آنان را به دنبال دارد.

بنابراین، با توجه به این ضرورت‌هاست که اهمیت پژوهش در آموزش و پرورش بسیار برجسته‌تر و اثربخش‌تر از سایر حوزه‌های پژوهشی است و این مهم در جهت تحقق و توسعه انواعی از توانمندی‌ها و شایستگی‌های کانونی در معلمان می‌باشد. دلیل بارز آن این است که با انجام اقدام پژوهی هر معلم با قرارگرفتن در بطن کار آموزش به صورت عملی و عینی می‌تواند با افزایش تعامل خود با مدارس، به عرصه فعالیت‌های پژوهشی به صورت میدانی ورود کرده و زمینه مشق عینی مطالعات تئوریک خود، که از اقتضائات راهبردی حرفه‌ی معلمی در جهان امروز است را به شکل عینی تجربه کنند. نگارنده قصد دارد با این امید که پژوهش حاضر فهم تازه‌ای را از کُنش پژوهی فراهم آورد تا روشنی بخش و هدایتگر مسیر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان در نظام تعلیم و تربیت باشد.

در خصوص نقش اقدام پژوهی در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است. در این جا تنها به تعدادی از تحقیقات داخلی و خارجی اشاره می‌شود که به رویکرد تحقیق حاضر نزدیک است.

- موسوی (۱۳۹۶) در پژوهشی به «بررسی تأثیر دوره‌های آموزشی اقدام پژوهی و درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان دوره‌ی ابتدایی آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهرستان ساری» پرداخته است.

یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که دوره‌های آموزشی اقدام پژوهی و درس پژوهی بر توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان از طریق افزایش دانش، مهارت و بهبود عملکرد مؤثر است.

- گندمی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «اقدام پژوهی تحت تأثیر پارادایم عقلانیت تکنیکی یا معلم به عنوان پژوهنده» نتیجه‌گیری می‌کند اگر معلمان به عنوان خالق برنامه‌های درسی درک کنند که تدریس شکلی از پژوهش است و هدف آن فهم این است که ارزش‌های تربیتی را به اشکال واقعی ترجمه کنیم، در این صورت اقدام پژوهی به مثابه رشد حرفه‌ای معلم است. به عبارتی دیگر تدریس، ارزشیابی و رشد حرفه‌ای فرایندی یکپارچه و درهم تنیده است که در دل اقدام پژوهی نهفته است.

- قورچیان (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان پدیدار شنا سانه تلفیق پژوهش در برنامه درسی تربیت محور به منظور توسعه حرفه‌ای معلم نشان داد پژوهش در عمل توانسته است دانش و مهارت‌های پژوهشی، دانش و مهارت تدریس، دانش شناسایی مسائل و مهارت حل مساله آن‌ها را افزایش دهد.

- حق پرست (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «تأثیر دوره آموزش پژوهش در عمل در بهبود فرآیند یاددهی- یادگیری معلمان دوره ابتدایی شهر تهران» به این نتیجه می‌رسد که آموزش و انجام اقدام پژوهی در به کارگیری وسایل آموزشی توسط معلمان در فرآیند یاددهی- یادگیری تأثیر معناداری داشته است.

- نامداری و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «شناسایی موانع اجرای برنامه معلم پژوهنده از دیدگاه معلمان پژوهنده و کارشناسان استان همدان» به این نتیجه رسیدند که هدف برنامه معلم پژوهنده، هدفی متعالی است که در صورت فراگیر شدن می‌تواند موجبات رشد و توسعه حرفه‌ای معلم را فراهم نموده و پاسخ‌گوی بسیاری از مسائل و مشکلات آموزش و پرورش باشد. به این نحو که با فراهم ساختن زمینه‌های ارتقای دانش و بازآموزی معلمان از طریق درگیرکردن آنان با پژوهش در عمل، زمینه گسترش تفکر پژوهش و حل مسائل جاری و ضروری در بدنه آموزش و پرورش فراهم شده و موجب تقویت خودباوری و کمک به شکوفایی استعدادها بالقوه‌ی معلمان در حل مسائل آموزش و پرورش می‌گردد و از همه مهم‌تر با ارج نهادن به تجربه‌های پژوهشی معلمان در کلاس و مدرسه به ایجاد انگیزه برای بالندگی آن‌ها منجر می‌گردد.

- سامانی و اردلان (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با عنوان «اقدام پژوهی: رویکردی نوین به نقش معلم در آموزش» به معرفی و توصیف این رویکرد برای افزایش میزان آشنایی معلمان و متخصصان علاقمند در به کارگیری روش اقدام پژوهی در مقطع ابتدایی پرداخته و به این نتیجه می‌رسند که به کارگیری رویکرد

اقدام پژوهی می‌تواند زمینه را برای اصلاح و ارتقاء سطح یادگیری دانش آموزان، برنامه‌های آموزشی، روش‌های تدریس، تدوین استراتژی‌های یادگیری و یاددهی، مشارکت معلمان در فعالیت‌های تیمی و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای در معلمان مهیا نماید.

- هاشمی (۱۳۸۲) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دبیران به انجام اقدام پژوهی و بررسی رابطه میان عوامل و خلاقیت آنان در دبیرستان‌های شهرستان اهواز» به رابطه معناداری میان گرایش دبیران به انجام اقدام پژوهی در مدارس و میزان خلاقیت آنان و مدرک و تجربه دست یافت.

- دوی (۲۰۱۰) نیز در پژوهشی نشان دادند که توسعه حرفه‌ای موجب افزایش دانش محتوایی معلمان، استفاده از روش تدریس پژوهشی در کلاس و بهبود نمرات دانش آموزان در آزمون‌های استاندارد می‌گردد.

- بنابر یافته‌های پیکارد (۲۰۰۹) عامل اصلی موفقیت ژاپنی‌ها استفاده از روش‌های درس پژوهی در توسعه حرفه‌ای معلمان است.

با مرور بر مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین در این زمینه، می‌توان دریافت که انجام اقدام پژوهی می‌تواند در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان تأثیر داشته باشد. اما برخی از پژوهشگران عمدتاً در زمینه شناسایی موانع اجرای برنامه معلم پژوهنده، بررسی تأثیر دوره‌های آموزشی اقدام پژوهی و درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان، شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دبیران به انجام اقدام پژوهی و بعضی دیگر تأثیر دوره آموزش پژوهش در عمل در بهبود فرآیند یاددهی- یادگیری معلمان، تأکید دارند. ولی تأثیر اقدام پژوهی در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان از دیدگاه دبیران و رتبه بندی مؤلفه‌های مختلف اقدام پژوهی از لحاظ میزان تأثیر بر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، مورد بررسی و پژوهش واقع نشده است. لذا در این پژوهش به این موارد پرداخته می‌شود.

هدف کلی

بررسی میزان تأثیر اقدام پژوهی بر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، از دیدگاه دبیران دوره‌ی متوسطه اول شهرستان قرچک در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶.

فرضیه اصلی

اقدام پژوهی، در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان تأثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی

- ۱- اقدام پژوهی، بر ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان تأثیر دارد.
- ۲- اقدام پژوهی، بر آشنایی معلمان با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی دانش آموزان تأثیر دارد.
- ۳- اقدام پژوهی، بر مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی تأثیر دارد.
- ۴- اقدام پژوهی، بر تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق تأثیر دارد.
- ۵- اقدام پژوهی، بر کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس معلمان تأثیر دارد.
- ۶- اقدام پژوهی، بر تقویت مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی تأثیر دارد.
- ۷- تأثیر اقدام پژوهی بر ارتقاء مؤلفه‌های مختلف رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، با یکدیگر تفاوت دارند.
- ۸- بین رشته تحصیلی معلمان و دیدگاه آن‌ها، درباره‌ی تأثیر اقدام پژوهی بر رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، رابطه معنی دار وجود دارد.

روش‌ها

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع زمینه یابی^۱ (پیمایشی) می‌باشد. تحقیق کاربردی به سمت کاربرد عملی دانش هدایت می‌شود (سرمد و دیگران، ۱۳۸۳: ۷۹). در تحقیقات توصیفی - تحلیلی، محقق علاوه بر تصویر سازی آن چه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مساله و ابعاد آن می‌پردازد (حافظ نیا، ۱۳۸۷: ۶۱-۶۰). جامعه مورد مطالعه شامل کلیه دانشجو معلمان مقطع کارشناسی

رشته علوم تربیتی پردیس فرهنگیان زینبیه شهرستان پیشوا است، که تعداد آن‌ها ۴۷۵ نفر می‌باشد و حجم نمونه انتخابی با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه (n) به میزان ۲۱۷ نفر بوده که به روش نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای، انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری برای تحقیق حاضر، پرسش نامه محقق ساخته با ۲۴ سؤال بوده است. جهت سنجش روایی ابزار اندازه گیری (پرسش نامه) از روایی محتوا استفاده شده است. بدین منظور، پرسش نامه مقدماتی در اختیار اساتید و متخصصین به عنوان داور قرار گرفته، که ایشان روایی پرسش نامه را از دو لحاظ صوری و محتوایی تأیید نموده‌اند. پایایی پرسشنامه با کمک آلفای کرونباخ ۰/۹۵ محاسبه گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نرم افزار SPSS، جداول توصیفی، آزمون خی دو نیکویی برازش، آزمون استنباطی t تک متغیره، آزمون فریدمن و ضریب همبستگی پیرسون، مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

این مقاله شامل ۸ فرضیه بوده که یافته‌ها در ذیل بیان می‌گردد:

۱- **فرضیه اول:** اقدام پژوهی، بر ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان تأثیر دارد.

جدول ۱. آزمون فرضیه اول پژوهش

ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان			متغیر
میانگین	مقدار t	معناداری	اقدام پژوهی
۳/۴۹	۹/۲۰۰	۰/۰۰۰	

با توجه به (جدول شماره ۱) که مقدار t به دست آمده ۹/۲ و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه ۳/۴۹ بوده که بیشتر از ۳ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که اقدام پژوهی تأثیر زیادی بر ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان دارد. بنابراین فرض محقق تأیید می‌گردد.

۲- **فرضیه دوم:** اقدام پژوهی، بر آشنایی معلمان با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی دانش آموزان تأثیر دارد.

جدول ۲. آزمون فرضیه دوم پژوهش

متغیر	آشنایی معلمان با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی دانش آموزان		
اقدام پژوهی	میانگین	مقدار t	معناداری
	۳/۴۰	۷/۶۳	۰/۰۰۰

با توجه به (جدول شماره ۲) که مقدار t به دست آمده ۷/۶۳ و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه ۳/۴۰ بوده که بیشتر از ۳ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که اقدام پژوهی تأثیر زیادی بر آشنایی معلمان با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی دانش آموزان دارد. بنابراین فرض محقق تأیید می‌گردد.

۳- فرضیه سوم: اقدام پژوهی، بر مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی تأثیر دارد.

جدول ۳. آزمون فرضیه سوم پژوهش

متغیر	مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی		
اقدام پژوهی	میانگین	مقدار t	معناداری
	۳/۲۶	۴/۷۵	۰/۰۰۰

با توجه به (جدول شماره ۳) که مقدار t به دست آمده ۴/۷۵ و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه ۳/۲۶ بوده که بیشتر از ۳ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت اقدام پژوهی تأثیر زیادی بر مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی دارد. بنابراین فرض محقق تأیید می‌گردد.

۴- فرضیه چهارم: اقدام پژوهی، بر تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق تأثیر دارد.

جدول ۴. آزمون فرضیه چهارم پژوهش

متغیر	تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق		
اقدام پژوهی	میانگین	مقدار t	معناداری
	۳/۶۰	۹/۲۱۸	۰/۰۰۰

با توجه به (جدول شماره ۴) که مقدار t به دست آمده $۹/۲۱۸$ و سطح معناداری آن کمتر از $۰/۰۱$ می باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه $۳/۶۰$ بوده که بیشتر از ۳ می باشد، می توان نتیجه گرفت که اقدام پژوهی تأثیر زیادی بر تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق می گذارد. بنابراین فرض محقق تأیید می گردد.

۵- فرضیه پنجم: اقدام پژوهی، بر کسب راهبردها و مهارت های تدریس معلمان تأثیر دارد.

جدول ۵. آزمون فرضیه پنجم پژوهش

کسب راهبردها و مهارت های تدریس معلمان			متغیر
معناداری	مقدار t	میانگین	اقدام پژوهی
۰/۰۰۰	۷/۹۱۷	۳/۵۰	

با توجه به (جدول شماره ۵) که مقدار t به دست آمده $۷/۹۱۷$ و سطح معناداری آن کمتر از $۰/۰۱$ می باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه $۳/۵۰$ بوده که بیشتر از ۳ می باشد، می توان نتیجه گرفت اقدام پژوهی تأثیر زیادی بر کسب راهبردها و مهارت های تدریس معلمان می گذارد. بنابراین فرض محقق تأیید می گردد.

۶- فرضیه ششم: اقدام پژوهی، بر تقویت مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری های نوین آموزشی تأثیر دارد.

جدول ۶. آزمون فرضیه ششم پژوهش

افزایش مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری های نوین آموزشی			متغیر
معناداری	مقدار t	میانگین	اقدام پژوهی
۰/۰۰۰	۹/۷۳۹	۳/۵۸	

با توجه به (جدول شماره ۶) که مقدار t به دست آمده $۹/۷۳۹$ و سطح معناداری آن کمتر از $۰/۰۱$ می باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه $۳/۵۸$ بوده که بیشتر از ۳ می باشد، می توان نتیجه گرفت که اقدام پژوهی، تأثیر زیادی بر افزایش مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری های نوین آموزشی می گذارد. بنابراین فرض محقق تأیید می گردد.

۷- فرضیه هفتم: تأثیر اقدام پژوهی بر ارتقاء مؤلفه‌های مختلف رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، با یکدیگر تفاوت دارند.

جدول ۷. آزمون فرضیه هفتم پژوهش

رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان			متغیرها
معناداری	مقدار t	میانگین	اقدام پژوهی
۰/۰۰۰	۹/۵۲۶	۳/۴۷	

با توجه به (جدول شماره ۷) که مقدار t به دست آمده ۹/۵۲۶ و سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۱ می‌باشد و میانگین به دست آمده برای این مؤلفه ۳/۴۷ بوده و بیشتر از ۳ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که، انجام اقدام پژوهی بر ارتقاء مؤلفه‌های شش گانه رشد و توسعه حرفه‌ای معلم که شامل (ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان، آشنایی معلمان با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی دانش آموزان، مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی، تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق، کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس معلمان، افزایش مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی) می‌باشند، تأثیر زیادی می‌گذارد. بنابراین فرض محقق تأیید می‌گردد.

برای رتبه‌بندی تأثیر اقدام پژوهی بر ارتقاء مؤلفه‌های شش گانه رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، از آزمون فریدمن استفاده گردید. این آزمون میزان تأثیر اقدام پژوهی بر هر یک از مؤلفه‌ها را رتبه‌بندی می‌کند. جدول زیر نتایج آزمون فریدمن را نشان می‌دهد.

جدول ۸. رتبه‌بندی تأثیر مؤلفه‌های اقدام پژوهی بر رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان

رتبه		میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها
اول	آماره فریدمن	۳/۹۶	ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان
دوم	۵۰/۳۳۶	۳/۷۸	کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس معلمان
سوم	درجه آزادی	۳/۵۹	مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی
چهارم	۵	۳/۵۴	افزایش مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی

نوبت آموزشی			
انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق	۳/۲۲	سطح معناداری	پنجم
آشنایی با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان	۲/۸۹	۰/۰۰۰	ششم

جدول شماره ۸ بر اساس میزان تأثیری که انجام اقدام پژوهی بر ارتقاء هر یک از مؤلفه‌های شش گانه رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان دارد، مرتب شده است. با توجه به این که سطح معناداری آزمون فریدمن (۰/۰۰۰) و کمتر از آلفای محقق، یعنی ۰/۰۱ می‌باشد، بنابراین این رتبه‌بندی معنادار است.

۸- فرضیه هشتم: بین رشته تحصیلی معلمان و دیدگاه آن‌ها، درباره‌ی تأثیر اقدام پژوهی بر رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، رابطه معنی دار وجود دارد.

در این قسمت با استفاده از همبستگی پیرسون، رابطه رشته تحصیلی معلمان با نظرشان در مورد تأثیر انجام اقدام پژوهی بر رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، سنجیده شده است.

جدول ۹. آزمون فرضیه هشتم پژوهش

مؤلفه	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس معلمان	-۰/۰۸۷	۰/۲۱۹
ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی	۰/۰۸۲	۰/۲۵۰
افزایش مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی	۰/۰۷۹	۰/۲۶۵
آشنایی با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان	-۰/۰۶۱	۰/۳۸۹
انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق	-۰/۱۲۱	۰/۰۸۹
مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی	-۰/۰۶۸	۰/۳۳۹
مجموع	-۰/۰۴۵	۰/۵۲۷

با توجه (جدول شماره ۹) که نشان می‌دهد هیچ کدام از ضرایب همبستگی معنادار نشده‌اند، می‌توان گفت بین نظرات معلمان با رشته‌های تحصیلی مختلف تفاوت معناداری وجود ندارد و همگی تقریباً در مورد تأثیر انجام اقدام پژوهی بر رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، دیدگاه مشترکی دارند. بنابراین فرض محقق تأیید نمی‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به بررسی‌های به عمل آمده، تاکنون پژوهشی که تمام مؤلفه‌های موجود در این تحقیق را دربرگرفته باشد، انجام نشده است؛ لذا ممکن است در «بحث» نتایج پژوهش، همخوانی پژوهش‌ها فقط به یک یا چند مؤلفه از یک عامل ارتباط داشته باشد. سال‌هاست که در نظام‌های آموزشی مختلف اساسی‌ترین نقش معلم نقش "یاددهنده" و "استفاده‌کننده از دانش حاصل از تحقیقات آموزشی و تربیتی" بوده است. این درحالی است که معلمان به واسطه تجارب و دانشی که در جریان فعالیت خود بدست می‌آورند می‌توانند نقش مولد دانش آموزشی را در نظام‌های آموزشی ایفا نمایند. اقدام پژوهی رویکردی است که در این تصور به ظهور می‌رسد. در واقع جوهره اقدام پژوهی به تمایل معلم برای پاسخ دهی به نیازهای آنی و عینی به وسیله به کارگیری روشی سازمان یافته در تحقق هرچه موثرتر اهداف آموزشی اشاره دارد و در نهایت همان طور که یافته‌های این پژوهش میدانی نشان می‌دهد به رشد و توسعه حرفه‌ای معلم منتج می‌گردد.

طبق نتایج به دست آمده از فرضیه شماره ۱ به نظر می‌رسد که انجام اقدام پژوهی، بر ارتقای دانش تخصصی و محتوای آموزشی معلمان نقش دارد. این نتیجه با یافته‌های هاشمی (۱۳۸۲) که نشان داد انجام اقدام پژوهی توسط معلمان در مدارس بر افزایش میزان خلاقیت آنان مؤثر است، همسو می‌باشد. نتایج تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۲ نشان می‌دهد که انجام اقدام پژوهی بر آشنایی بیشتر معلمان با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی دانش آموزان مؤثر است. این نتیجه با یافته‌های موسوی (۱۳۹۶) که نشان داد انجام اقدام پژوهی توسط معلمان در مدارس موجب افزایش دانش، مهارت و بهبود عملکرد معلمان می‌گردد، همسو می‌باشد.

نتایج تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۳ نشان می‌دهد که انجام اقدام پژوهی، بر مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی تأثیر دارد. این نتیجه با یافته‌های سامانی و اردلان (۱۳۸۵) که بیان

می‌کنند انجام پژوهش در عمل زمینه مشارکت معلمان در فعالیتهای تیمی و توسعه مهارت‌های حرفه‌ای در معلمان را مهیا می‌نماید، همسو می‌باشد.

تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۴ نشان می‌دهد که انجام اقدام پژوهی، بر تمایل به تغییر، انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق تأثیر دارد. این نتیجه با یافته‌های گندمی (۱۳۹۵) و پیکارد (۲۰۰۹) و قورچیان (۱۳۹۴) که بیان می‌کنند در حقیقت، در حوزه پژوهش تربیتی اقدام پژوهی ما حاصل جنبشی است که در آن مرجعیت معلمان به عنوان منبع تولید دانش به رسمیت شناخته شده است و تدریس، ارزشیابی و رشد حرفه‌ای معلمان فرایندی یکپارچه و درهم تنیده است که در دل اقدام پژوهی نهفته است و می‌تواند موجب یادگیری مداوم معلمان گردد، همسو می‌باشد.

نتایج تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۵ نشان می‌دهد که انجام اقدام پژوهی، بر کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس معلمان تأثیر دارد. این نتیجه با یافته‌های الیوت (۱۹۹۱) و دوی (۲۰۱۰) که بیان می‌کنند اقدام پژوهی به مثابه عملی فکورانه تربیتی، پژوهشی است که به واسطه آن می‌توان به سوالاتی از این قبیل پاسخ داد؛ که چگونه می‌توان در مورد مناسب بودن برنامه درسی و کیفیت دانش و محتوای آن شناخت حاصل کرد؟ و بهترین شیوه سازماندهی این دانش به منظور تدریس و یادگیری بهتر آن چیست؟ همسو می‌باشد.

نتایج تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۶ نشان می‌دهد که انجام اقدام پژوهی، بر تقویت مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی، تأثیر دارد. این نتیجه با یافته‌های حق پرست (۱۳۹۳) که بیان می‌کنند آموزش و انجام اقدام پژوهی در به کارگیری وسایل آموزشی توسط معلمان در فرآیند یاددهی - یادگیری، تأثیر معناداری داشته است، همسو می‌باشد.

نتایج تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۷ نشان می‌دهد تأثیر اقدام پژوهی بر ارتقاء مؤلفه‌های مختلف رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان، با یکدیگر تفاوت دارند. بدین نحو که تأثیر انجام اقدام پژوهی بر ارتقای مؤلفه‌های دانش تخصصی و محتوای آموزشی، با میانگین ۳/۹۶، در رتبه اول، و بر مؤلفه کسب راهبردها و مهارت‌های تدریس معلمان با میانگین ۳/۷۸ در رتبه دوم، و بر مؤلفه مشارکت معلمان در انجام کارهای تیمی و گروهی با میانگین ۳/۵۹ در رتبه سوم، و بر مؤلفه افزایش مهارت معلمان در استفاده از مواد و فناوری‌های نوین آموزشی با میانگین ۳/۵۴ در رتبه چهارم، و بر مؤلفه انعطاف پذیری و یادگیری مداوم معلمان از طریق تحقیق با میانگین ۳/۲۲ در رتبه پنجم، و بر مؤلفه آشنایی با روش‌های نوین سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های دانش آموزان، با میانگین ۲/۸۹، در رتبه ششم قرار دارد.

نتایج تجزیه و تحلیل فرضیه شماره ۸ نشان می‌دهد که بین رشته تحصیلی معلمان و دیدگاه آن‌ها، درباره‌ی تأثیر اقدام پژوهی بر رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، رابطه معنی دار وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت که همگی آن‌ها در مورد تأثیر اقدام پژوهی بر رشد و توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان، دیدگاه مشترکی دارند.

جان کلام این که معلم با انجام اقدام پژوهی به طور آگاهانه به باز نظریه پردازی ماهیت تدریس و یادگیری در کلاس درس خود می‌پردازد که در نتیجه آن، تغییر و تحول و رشد و توسعه حرفه‌ای، به عنوان کنش ویژه معلم اتفاق می‌افتد.

پیشنهادهات

با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر، پیشنهادهایی ارائه می‌گردد:

- ۱- ضمن تقویت دوره‌های اقدام پژوهی، شیوه اجرای آن به صورت روندی - عملیاتی در طول سال تحصیلی و با نظارت مستمر بر نحوه انجام پژوهش تغییر یابد.
- ۲- معلمان مطلع در امر پژوهش که دارای طرح‌های برتر بوده و توان لازم را در هدایت و پشتیبانی علمی به معلمان پژوهنده دارند، با عنوان راهنمایان معلمان پژوهنده، تعیین شده، در قالب برنامه‌ای منظم در مدارس حضور یابند و همانند ناظر پژوهشی، معلمان را در آموزش و اجرای صحیح طرح‌ها کمک کنند.
- ۳- اقدام پژوهی در حال حاضر به عنوان فعالیتی جنبی و فرعی جریان دارد. از آن جا یافته‌های این جستار پژوهشی نشان می‌دهد این نوع از پژوهش، باعث رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان می‌شود، به دست اندرکاران توصیه می‌شود وضعیت کنونی را تغییر داده، به اقدام پژوهی و پژوهش محور کردن انجام امور آموزش و پرورش به طور جدی توجه کنند.
- ۴- در حد امکان برای آموزش و انتشار فرهنگ اقدام پژوهی در بین معلمان از مدرسانی استفاده شود که خود اقدام پژوهی بوده، تسلط کافی علمی و تجربی به اقدام پژوهی داشته باشند.
- ۵- در تحقیق حاضر که با روش توصیفی - پیمایشی به انجام رسید و نمونه مورد نظر، حجمی قابل توجه داشته است، فرصت دستکاری متغیرهای مطالعه گری و پژوهشگری معلمان فراهم نبوده است. به پژوهشگران توصیه می‌شود تحقیق‌های مشابه خود را در گستره کمتر با استفاده از روش تجربی به انجام برسانند.

منابع و مآخذ

- حق پرست لانی، طیبه. (۱۳۹۳). تأثیر دوره آموزش پژوهش در عمل در بهبود فرآیند یاددهی - یادگیری معلمان دوره ابتدایی شهر تهران. *فصلنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۵(۱۷)، ۲۰۱-۲۲۰.
- حافظ نیا، محمد رضا. (۱۳۸۷). *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*. چاپ چهاردهم، تهران: انتشارات سمت.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه. (۱۳۸۳). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*. چاپ هشتم، تهران: انتشارات آگاه.
- سامانی، سیامک و اردلان، الهام. (۱۳۸۵). *اقدام پژوهی: رویکردی نوین به نقش معلم در آموزش*. همایش نوآوری در برنامه‌های درسی دوره ابتدایی، شیراز، دانشگاه شیراز، انجمن مطالعات برنامه درسی ایران.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۹). *تأثیر درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان ریاضی ناحیه ۲ کرمان*. تهران: نشر آگاه.
- قورچیان، نادرقلی. (۱۳۹۴). *مطالعه پدیدارشناسانه تلفیق پژوهش در برنامه درسی تربیت معلم به منظور توسعه حرفه‌ای معلمان، تهران: موسسه فراشناختی اندیشه*.
- گندمی، فهیمه. (۱۳۹۵). اقدام پژوهی تحت تأثیر پارادایم عقلانیت تکنیکی یا معلم به عنوان پژوهنده. *فصلنامه علمی تربیت معلم فکور*، ۲(۳)، ۶۹-۷۲.
- موسوی، سیده فاطمه. (۱۳۹۶). *بررسی تأثیر دوره‌های آموزشی اقدام پژوهی و درس پژوهی بر توسعه حرفه‌ای معلمان دوره ی ابتدایی آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهرستان ساری*. اولین کنفرانس ملی کاربرد پژوهش‌های نوین در علوم انسانی.
- هاشمی، سید جلال. (۱۳۸۲). *شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش دبیران به انجام اقدام پژوهی و بررسی رابطه بین عوامل و خلاقیت آنان در دبیرستان های شهرستان اهواز در سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲*. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی؛ دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز.

نامداری، پژمان؛ قنبری، مهدی و محمودی، حشمت الله. (۱۳۸۹). شناسایی موانع اجرای برنامه معلم پژوهنده از دید معلمان پژوهنده و کارشناسان: مورد مطالعه استان همدان، *پژوهش‌های آموزش و یادگیری* (دانشور رفتار). دو فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد. ۲۰(۳)، ۲۲-۳۴.

نعامی، عبدالزهرا. (۱۳۹۲). *بررسی تأثیر رویکرد درس پژوهی در توسعه حرفه‌ای معلمان ابتدایی قائم شهر*. کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز.

Ansbacher, T. (1998). John Dewey's experience and education: Lessons for museums. Curator: *The Museum Journal*, 41(1), 36-50.

Elliot, J. (1991). *Action research for educational change*. McGraw-Hill Education (UK).

